

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2010 rd

Statsrådets framtidsredogörelse om klimat- och energipolitiken: vägen till ett utsläppssnålt Finland

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 21 oktober 2009 statsrådets redogörelse om klimat- och energipolitiken: vägen till ett utsläppssnålt Finland (SRR 8/2009 rd) till framtidsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga utskotten kan lämna utlåtande om ärendet till framtidsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- klimatpolitisk rådgivare, riksdagsledamot Oras Tynkkynen och projektchef Pirkko Heikinheimo, statsrådets kansli
- överinspektör Veli-Pekka Reskola, jord- och skogsbruksministeriet
- överinspektör Aimo Aalto, arbets- och näringsministeriet

- miljödirektör Johanna Ikävalko, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- energi- och klimatchef Ahti Fagerblom, Skogsindustri rf
- direktör för miljöforskningen Jyrki Aakkula, MTT-Jokioinen
- forskare Tuomas Mattila, Finlands miljöcentral
- forskarprofessor Ilkka Savolainen, Statens tekniska forskningsinstitut
- ordförande Juha Poikola, FINBIO - Finska bioenergiföreningen rf
- äldre forskare Teija Paavola, Finlands Biogasförening rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Forststyrelsen
- Skogsforskningsinstitutet
- Livsmedelsindustriförbundet rf
- Oy Alholmens Kraft Ab.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Enligt utskottets mening är redogörelsen en heltäckande beskrivning av en rad framtidsfrågor som anknyter till kampen mot klimatförändring-

en och anpassningen till förändringar. Framtidsredogörelsens huvudsyfte är att Finland kring 2050 ska ha minskat sina växthusgasutsläpp med 80 procent. Enligt scenarierna i redogörelsen finns det många sätt att reducera utsläppen.

Klimatförändringen betyder stora utmaningar och förändringar för landsbygden och landsbygdsnäringarna, men den innebär också nya möjligheter för framtiden. Den inhemska livsmedelsproduktionen spelar en central roll med tanke på klimatet, försörjningstryggheten och den internationella livsmedelsförsörjningen. En minst lika viktig roll spelar en ökad hållbar användning av förnybara naturresurser och energiråvaror på vägen mot ett utsläppsnålt samhälle.

För jord- och skogsbruket innebär klimatförändringen både för- och nackdelar. Bland fördelarna kan man nämna att växtperioden blir längre, att man kan ta i bruk nya arter och sorter, att skördarna blir större och att skogen växer snabbare. Bland tänkbara nackdelar för jord- och skogsbruket kan man nämna en större spridning av växt- och djursjukdomar än beräknat, rikligare nederbörd, starkare vindar och svårare virkesdrivning.

Utskottet anser att jord- och skogsbrukets och hela landsbygdens viktigaste insats i kampen mot klimatförändringen bör vara att utveckla bioenergisektorn och en decentraliserad energiekonomi. Om växthusgasutsläppen kan minskas genom ökad användning av förnybara energikällor betyder det ypperliga möjligheter både för den inhemska jord- och skogsbrukssektorn och för en livskraftig landsbygd med bestående bösättning. Jord- och skogsbrukets och hela landsbygdens viktigaste insats i kampen mot klimatförändringen bör vara att utveckla bioenergisektorn och en decentraliserad energiekonomi. Kampen mot klimatförändringen kommer på sikt att lyfta fram fördelarna med spridd närproducerad energi i bioenergiproduktionen.

Med hjälp av jord- och skogsbruket går det att producera råvara i stor skala och ersätta klimat-skadligare icke-förnybara naturresurser. Näringar som bygger på hållbar användning av förnybara naturresurser och återvinning av näringsämnen har sitt starkaste fäste uttryckligen på landsbygden. Samhälls- och klimatpolitiken bör styras i en riktning som stöder utvecklingen av landsbygdsnäringarna på sikt. I det sammanhanget ska också utsläppsnåla trafikmedel och drivmedel baserade på förnybar energi tas fram.

Genom offentlig upphandling bör man stödja användningen av närproducerade livsmedel, närtjänster och ökad användning av bioenergi.

Jordbruk

Utskottet hänvisar till sitt utlåtande om klimat- och energistrategin på lång sikt (JsUU 7/2009 rd — SRR 6/2008 rd) och understryker att klimatpolitiken bör vara förenlig med insatserna för att trygga den nationella jordbruksproduktionen. Om konsumtionsvanorna inte förändras i Finland, reducerar den minskande jordbruksproduktionen inte växthusgasutsläppen i ett globalt perspektiv, eftersom de inhemska närproducerade livsmedlen ersätts med importerade livsmedel. De förlängda transportavstånden kan till och med öka utsläppen. Genom att producera livsmedel lokalt och använda dem mera kan man minska växthusgasutsläppen. Det är utomordentligt viktigt för anpassningen till klimatförändringen att den inhemska försörjningstryggheten upprätthålls. Livsmedelsproduktionen är grundförutsättningen för mänskligt liv och det går inte att undvika att den ger upphov till en viss mängd utsläpp av växthusgaser.

Vi måste vara beredda på att vid behov öka vår jordbruksproduktion för att stödja den globala livsmedelsförsörjningen. En nationell livsmedelsstrategi är under beredning och den ska titta närmare på den inhemska livsmedelsproduktionens framtid. En av de stora frågorna i livsmedelsstrategin är vad vi kan göra för att stävja klimatförändringen och anpassa oss till den och hur vi ska säkra livsmedelsförsörjningen under sådana förhållanden.

Enligt Statistikcentralens inventering av växthusgaser står jordbruket för omkring 7 procent av Finlands växthusgasutsläpp. Våra växthusgasutsläpp från jordbruket har minskat med 20—22 procent mellan 1990 och 2007. Minskningen beror på att nötboskapsbesättningarna och kvävegödslingen har minskat. De största utsläppen från jordbruksproduktionen just nu består av kväveoxidul som frigörs i atmosfären från kvävegödsel och metan som uppkommer i idisslars matsmältningsprocess. I jordbruket i Finland som helhet betraktat finns också en lång rad fak-

torer som motverkar växthusgasutsläppen och som binder upp kol, som vallodling, välskötta skogar och byggnader i trä. Men utan särskilda insatser kommer utsläppen knappast att fortsätta att minska i framtiden.

Framtidsvisionen i redogörelsens scenarier pekar mot att jordbruket på sikt kommer att ge upphov till proportionellt mer växthusgasutsläpp än i dag. Utskottet framhåller att det fortfarande finns brister och faktorer att förbättra i beräkningen av nettoutsläppen av växthusgaser från jordbruket, till exempel när det gäller energiproduktion. Men jordbruket kan sannolikt också ta på sig en större roll som kolsänka och främja användningen av biomassa för att producera energi och biomaterial. Jordbrukets utsläpp kan reduceras ännu mer med goda jordbruksmetoder och genom att utveckla dem. Bland metoderna kan nämnas att se om odlingsmarkens kulturtillstånd, gödsla effektivare, anlägga slutna närings- och vattenomlopp, främja vallodling, höja åkerbrukets produktivitet och husdjursavkastningen, förbättra behandlingen av husdjursfoder, utfodringsmetoderna och gödselhanteringen och sprida växttäcket på torvmarker. Ett sätt att binda mer kol i jordbruksmarken i framtiden kan vara att tillföra odlingsmarken mer lågaktivt biokol.

Utsläppen från jordbruksproduktion kan reduceras också genom att gårdarna förbättrar sin energieffektivitet och blir mer energisjälvförsörjande och genom att enskilda gårdar producerar mer bioenergi. Gårdarna har startat ett frivilligt energisparprogram som ska pågå fram till 2016. Syftet är att höja jordbrukets energieffektivitet med 9 procent. Det är viktigt att gårdarna fortsätter med sitt frivilliga energisparprogram ännu efter den nuvarande programperioden.

Den grundläggande svårigheten med att minska växthusgasutsläppen från jordbruket är att de uppkommer lite som diffus belastning under mycket svårhanterliga och komplicerade biologiska processer. Det är dessutom fullt möjligt att när man minskar utsläppen av en viss växthusgas inom jordbruket, ökar man samtidigt utsläppen av någon annan gas. Minskningssåtgärderna kräver alltid en övergripande analys.

Jordbruket har mindre möjligheter att producera bioenergi än skogsbruket och ändå finns det en stor framtida potential för bioenergi från jordbruk. Framtidsredogörelsen tar inte tillräckligt stor hänsyn till den roll som biomaterial baserade på åkerbiomassa kan spela för att reducera växthusgasutsläppen. Trots att åkerbiomassans potential i det här sammanhanget fortfarande är en öppen fråga, kan biomaterialen komma att spela en mycket betydelsefull roll i framtiden. Dessutom finns det en stor potential på gårdarna att producera också andra typer av förnybar energi (vindkraft, solenergi, jordvärme) än enbart bioenergi.

Men för att det ska produceras väsentligt mycket mer förnybar energi inom jordbruket krävs det betydande investeringar på gårdarna och i många fall också i den industri som drivs med sådan energi. En inmatningstariff för biogasproducerad el måste införas så fort som möjligt för att få i gång investeringar som ligger nere och marknaden att fungera. Användbara lösningar förutsätter dessutom teknisk utveckling, alltså antingen helt nya lösningar eller lättare tillämpningar av redan existerande metoder på gårdsnivå. En fungerande biogasproduktion lyckas sannolikt bäst i något större produktionsenheter.

Det är nödvändigt att de politiska insatserna och styrmekanismerna garanterar jordbrukarna en tillräckligt lång anpassningstid och ekonomiska förutsättningar att införa nya styrmekanismer och ny teknik. Ett hållbart jordbruk kräver forskning och produktutveckling som kan komma med genomförbara och lönsamma lösningar och innovationer på gårdsnivå för åkerbruk, foderproduktion, utfodring och gödselhantering.

Skogsbruk

Skogarna är betydelsefulla kolsänkor och genom ett aktivt och hållbart skogsbruk kan man skapa fler sådana i framtiden. Ett hållbart skogsbruk är ett centralt verktyg i kampen mot klimatförändringen. I den kampen är det nödvändigt att använda mer trä- och landsbygdsbaserad förnybar energi av annat slag. Med råvara från skogs-

bruket kan man ersätta klimatskadligare råvaror och minska beroendet av fossila bränslen.

Träbyggande är ett effektivt sätt att binda kol med tanke på klimatet. Ökat träbyggande minskar energikonsumtionen och ökar mängden koldioxid som finns lagrad i byggnader. Redogörelsen borde ha gett mer utrymme för möjligheterna att använda trä också till annat än som energikälla. Tack vare våra rikliga och högkvalitativa skogstillgångar och vår avancerade byggteknologi har vi goda möjligheter att omsätta våra träbyggnadskunskaper i konkreta produkter. Det är angeläget att skyndsamt öka träbyggandet och att ta det med i beräkningen inte minst vid ofentlig upphandling.

Användningen av bioenergi har inte ökat enligt målen i Finland. Skogsindustrins kapacitet har minskat starkt och delvis till och med rasat och det inverkar direkt på den inhemska förnybara energin genom minskad produktion av svartlut och mekaniska biprodukter. För att vi ska nå målen för förnybar energi måste vi se om verksamhetsvillkoren för skogsindustrin och vidta effektivare reformåtgärder. För användningen av skogsbiomassa gäller det att eftersträva en övergripande effektivitet, alltså att biomassa utnyttjas så effektivt som möjligt i ett livscykelperspektiv. Skogsindustrins konkurrenskraft måste ses om i kampen mot klimatförändringen. Vi måste också motarbeta ett kolläckage från skogsindustrin till länder där energieffektiviteten och miljöskyddet inte håller samma nivå. Skogsindustrin bör arbeta för att ta fram nya innovationer och långt bearbetade produkter och skapa nya möjligheter för fortsatt bearbetning.

För ett hållbart skogsbruk behövs det effektiva skogsvård och odling som ger fler kolsänkor. Det behövs också mer framforskad information om hur alternativa skogsvårdsmetoder inverkar på ekonomin, virkesbehovet, miljön och klimatet. I framtiden kommer det att råda brist på energi och råvaror och därför är det på sikt en samhällelig nödvändighet att satsa på ökad produktion av förnybar skogsenergi.

Vad gäller torv hänvisar utskottet till sitt utlåtande om klimat- och energistrategin på lång sikt

(JsUU 7/2009 rd — SRR 66/2009 rd) och lyfter fram torvens roll som inhemskt sysselsättningsfrämjande blandbränsle och som allsidig potentiell råvara.

Förnybar energi

Finland har åtagit sig att i enlighet med EU:s klimatmål höja andelen förnybar energi från nuvarande 28 till 38 procent. Det enda sättet att nå målet är att utnyttja landsbygdens bioenergi källor effektivare. För att landsbygdens förnybara energi ska kunna utnyttjas effektivt krävs det politiska beslut om främjandeåtgärder. I framtiden är det absolut centralt att olika ministerier och myndigheter fattar samstämmiga beslut om att förenkla tillståndspraxis, göra konsekvensutvärderingar och undanröja administrativa hinder för planläggningen. Det är också viktigt att till exempel ändra avfallsstatus för husdjursspillning och att förenkla och underlätta bestämmelserna om förbränning. Landsbygdens bioenergi kompetens bör systematiskt utvecklas och nätverk mellan bioenergiexpertisen och företagen samtidigt främjas.

Regeringen anser i sin framtidsredogörelse att inmatningstariffer och andra ekonomiska styrmekanismer bör vara så heltäckande att de bidrar till att öka användningen av förnybar energi. Vid den fortsatta beredningen bör inmatningstariffen för biogas eller någon annan motsvarande främjandeinsats utvidgas till att omfatta alla biogasverk, också av gårdsstorlek. Det finns exempel på fungerande och lönsamma modeller för anslutning av små enheter till elproduktion på riksnivå i Tyskland.

Riktlinjerna och förslagen i redogörelsen pekar i rätt riktning, men de är mycket schematiska. Redogörelsens mål och åtgärder ska integreras i stor skala och förankras i landskap och kommuner. I fortsättningen är det bra att involvera lokala intressenter i arbetet. Utskottet ser positivt på att jord- och skogsbruksministeriet redan har satt i gång med att utvärdera och planera nödvändiga åtgärder. Det har bl.a. inlett ett energiprogram för gårdar, börjat bereda en nationell handlingsplan för förnybar energi när det

gäller biomassa och infört ett investeringsbidrag
för biogasverk.

Utlåtande

Utskottet föreslår

*att framtidsutskottet beaktar det som
sägs ovan.*

Helsingfors den 14 april 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
vordf. Pertti Hemmilä /saml
medl. Lasse Hautala /cent
Hannu Hoskonen /cent
Anne Kalmari /cent
Johanna Karimäki /gröna
Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd

Mats Nylund /sv
Pentti Oinonen /saf
Klaus Pentti /cent
Petri Pihlajaniemi /saml
Erkki Pulliainen /gröna
Kari Rajamäki /sd
Arto Satonen /saml
Katja Taimela /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.

AVVIKANDE MENING

Motivering

I dagens läge tas bara en del av den årliga tillväxten i våra torvmossar till vara. Enligt principen om hållbart utnyttjande kan och bör användningen av torv öka i motsvarighet till tillväxten utan att för den skull äventyra de klimatpolitiska målen.

Användningen av torv har många positiva effekter. Torv förbättrar energisjälvförsörjningen och försörjningstryggheten. Torvindustrin spelar en viktig region- och sysselsättningspolitisk roll inte minst i norra, östra och mellersta Finland. Kraftverk som drivs med torv ger jobb och inkomster i precis de områden där det råder brist på jobb.

De befintliga utdikade myrarna är i dagens läge odugliga som växtunderlag för bär och träd och kan därför inte utnyttjas för något annat än torvproduktion.

Man bör primärt sikta på en hållbar utvinning av torv på redan tidigare utdikade myrmarker. I förekommande fall bör nya områden tas i bruk bara man ser till att torvskörden inte får negativa konsekvenser för vattendragen.

De områden som frigörs från torvskörd bör användas för skogsplantering, odling av rörlan eller för något annat slag av ordling eller förvandlas till myrar på nytt för att tidigare torvmarker med lågaktiva växthusgasutsläpp ska förvandlas till nya effektiva kolsänkor.

En majoritet i utskottet vill inte i sitt utlåtande ta ställning för en ökad användning av torv utan går som katten kring het gröt i frågan.

Ståndpunkt

Vi anser

att utskottet i sitt utlåtande borde ha konstaterat följande:

"I framtiden kommer det att råda brist på energi och råvaror och därför är det på sikt en samhällelig nödvändighet att satsa på ökad produktion av förnybar skogsenergi, inbegripet en avsevärd ökning av torvproduktionen."

Helsingfors den 14 april 2010

Pentti Oinonen /saf
Esa Lahtela /sd
Kari Rajamäki /sd

Lauri Kähkönen /sd
Katja Taimela /sd